

FINANSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 10/2006 rd

Statsrådets redogörelse om jordbrukspolitiken

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 26 oktober 2005 statsrådets redogörelse om jordbrukspolitiken (SRR 4/2005 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning och bestämde samtidigt att finansutskottet ska lämna utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets jordbruksdelegation.

Sakkunniga

Jordbruksdelegationen har hört

- statssekreterare Pekka Pesonen, biträdande avdelningschef Heimo Hanhilahti, lantbruksråd Esko Juvonen och lantbruksöverinspektör Kari Ojala, jord- och skogsbruksministeriet

- budgetråd Kati Suihkonen, finansministeriet
- forskningschef Ilkka P. Laurila och professor Jyrki Niemi, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi
- specialforskare, teamledare Tuula Mäkinen, Statens tekniska forskningscentral
- verkställande direktör Heikki Juutinen, Livsmedelsindustriförbundet rf
- direktör Markku Suojanen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- organisationschef Juha Seppälä, ProAgria Maaseutukeskusten Liitto ry
- ordförande Holger Falck, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC
- professor Matti Ylätalo, Helsingfors universitet
- forskningschef Annika Mäyrä-Mäkinen, Raisio Abp
- bergsråd Seppo Paatelainen.

REDOGÖRELSEN

I den jordbrukspolitiska redogörelsen drar regeringen upp riktlinjer för framtiden utifrån en analys av erfarenheterna från EU-medlemskapet och de förestående utmaningarna. Regeringen granskar hur jordbrukets internationella verksamhetsfält har utvecklats och beskriver det finländska jordbrukets utveckling under de senaste åren. I redogörelsen kommer regeringen med en bedömning av utvecklingen och de genomgång-

na förändringarna ur det finländska jordbrukets perspektiv. Avslutningsvis stakar regeringen ut de centrala målen och åtgärderna med vilka vi kan bemöta de utmaningar som väntar oss.

Redogörelsen har begränsats till sådana delområden inom jordbruket och landsbygdspolitiken där besluten kräver särskilda politiska riktlinjer såväl på nationell och internationell nivå som på EU-nivå.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Finansutskottet tar i sin bedömning av redogörelsen främst fasta på jordbrukets lönsamhet. Utskottet håller sig till sitt eget behörighetsområde och yttrar sig därför bara om de förslag och konsekvenser som gäller statsfinanserna eller samhällsekonomin i ett vidare perspektiv. Bedömningen har inte varit särskilt lätt när så många med redogörelsen sammankopplade frågor fortfarande är öppna. Bland annat har EU efter att regeringen lämnade redogörelsen dragit upp riktlinjer för en budgetram för den gemensamma jordbrukspolitiken för 2007—2013.

Redogörelsen tar inte upp t.ex. fiskerinäringen, rennäringen, pälsdjursuppfödningen, hästsporten, biodlingen eller andra särskilda sektorer på landsbygden. Utskottet vill påpeka att också dessa har sin ekonomiska betydelse i bedömningen av hur landsbygden klarar sig i framtiden.

Stödpolitiken och jordbruket

EU-medlemskapet ledde till en hårdnad internationell konkurrens på de finländska jordbruks- och livsmedelsmarknaderna. Medlemskapets konsekvenser slog hårdast mot gårdarna när producentpriserna sjönk och stödsystemen förändrades.

Stödet till jordbruket består dels av stöd som betalas ut enligt regelverken för den gemensamma jordbrukspolitiken, dels av nationella stöd ur Finlands egen kassa. De nationella stöden grundar sig på ett undantag som Finland beviljades i samband med EU-medlemsförhandlingarna för att trygga jordbrukets ställning i norr efter att vi blivit medlemmar. Över hälften av stöden till det finska jordbruket består av nationell medfinansiering.

Huvudlinjerna i EU:s stödpolitik avseende jordbruket har luckrat upp kopplingen mellan stöd och produktion. Att i den situationen upp-

rätthålla en högkvalitativ produktion bjuder inte på några lätta utmaningar. Som regeringen påpekar är det svårt att sammanjämka olika behov och förväntningar; t.ex. miljöstödet ska förplikta jordbrukarna men samtidigt uppmuntra dem i deras arbete. Även om det är svårt gäller det enligt utskottet att försöka komma på sätt att uppmuntra och motivera jordbruksföretagare att vara miljömedvetna och fortsätta producera högkvalitativa jordbruksprodukter. Jordbrukspolitiken används för att skapa förutsättningar bl.a. för en effektiv och miljöskonande livsmedelsproduktion som uppfyller konsumenternas förväntningar. Till ambitionen bör också höras att skapa ett stabilt och förutsägbart klimat för jordbrukarna och hela livsmedelskedjan.

Budgetplan för jordbruket

Efter att regeringen lämnade redogörelsen har EU dragit upp riktlinjer för en budgetplan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2007—2013. För Finland innebär det att vi får ca 100 miljoner mindre i stöd för landsbygdens utveckling. Den slutliga länderspecifika fördelningen torde bli klar i maj-juni 2006.

Jord- och skogsbruksministeriet håller på att ta fram ett landsbygdsprogram för EU:s nästa finansieringsperiod utgående från den nuvarande stödnivån. Regeringen har genom ett rambeslut förbundit sig att sköta jordbruksfrågan och höjt det nationella medfinansieringsbeloppet. De slutliga detaljbesluten kan fattas först när det är klart hur stor EU-finansieringen blir. För vår del får man hoppas att landsbygdsprogrammet kan börja genomföras med det snaraste. Stödet till Finland skulle användas med tyngden lagd på början av perioden, och eventuellt kunde vi dra nytta av finansiella bidrag som andra EU-stater inte utnyttjat.

Inom jord- och skogsbruksministeriets behörighetsområde finns en fond utanför statsbudgeten, gårdsbrukets utvecklingsfond (Makera). Den finns till för att trygga finansieringen av investeringar för jordbruksföretag och andra

landsbygdsnärings och främja utvecklingen av dessa. Ansökningarna om stöd ökade när stöd-villkoren ändrades 2004. En utredning om hur stora anslag som kommer att finnas att tillgå för strukturstöd under de närmaste åren visar att Makers tillgångar inte räcker till för strukturstöd. Med tanke på Makers verksamhet framöver, ser utskottet det som en uttalad risk att anslagen för fonden är inadekvata med hänsyn till det kalkylerade behovet. Makera behöver absolut pengar från statsbudgeten för att under de närmaste åren kunna finansiera investeringar på landsbygden och generationsväxlingar på jordbruk.

Jordbrukets lönsamhet

Vårt nordliga läge och de långa avstånden försvårar för jordbruket och höjer produktionskostnaderna. Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi har genom kalkyler påvisat att jordbrukens lönsamhet och inkomstutveckling försämrats. Spridningen är mycket stor i bedömningen av den genomsnittliga lönsamheten. I synnerhet för heltidsjordbrukare är inkomst- och lönsamhetsutvecklingen oroväckande, menar utskottet. Deltidsjordbrukare har tack vare lön från annat arbete lyckats höja sina sammanlagda inkomster.

En förbättring av jordbrukets och de på heltid bedrivna jordbruksenheternas lönsamhet är det som enligt utskottets mening främst pockar på insatser. För en lång rad jordbruksprodukter har producentpriset sjunkit eller sänkts till följd av de nya marknadsorganisationerna. Samtidigt har produktionskostnaderna stigit. Nu gäller det att försöka dra in mer pengar från marknaderna till jordbruken och få ner kostnaderna; jordbrukets energikostnader t.ex. påverkas direkt om jordbruket får sänkt bränsleaccis. Framtagning av metoder som ökar produktionseffektiviteten måste ges högsta prioritet särskilt i samband med investeringar i jordbruket.

Vid behandlingen av redogörelsen har utskottet diskuterat vad som krävs för att det finländska jordbruket ska klara sig i framtiden. Garantier för en tillräcklig lönsamhet är A och O.

Såsom vi har det i Finland måste vi acceptera att jordbruket behöver stöd om vi framöver vill ha en inhemsk produktion och vara självförsörjande. Om stöden från EU:s budget minskar behöver jordbrukarna adekvata nationella stöd för att skaffa sig en försörjning. I annat fall finns det inga garantier för att det finländska jordbruket överlever och förser den inhemska livsmedelsindustrin med råvaror.

Jordbrukets betydelse för hela livsmedelskedjans konkurrensförmåga

Den finländska livsmedelsindustrin använder företrädesvis inhemska råvaror. Det är viktigt för hela livsmedelssektorn att vi har en jordbrukspolitik som borgar för att inhemska råvaror finns att tillgå också i framtiden. Dessutom måste konsumenternas förväntningar visavi livsmedelssäkerheten, livsmedelskvaliteten och djurens välbefinnande uppfyllas. Efterfrågan på mervärdesmat ska också tillgodoses. Att hålla uppe ett starkt konsumentförtroende ses som den största utmaningen för livsmedelssektorn.

I takt med att konkurrensen skärpts har samarbetet inom livsmedelskedjan blivit allt intensivare. Produktionsavtalen anses styra jordbruksproduktionen efter industrins behov. De håller utbudet och efterfrågan i balans. Industrin anpassar sina behov efter konsumenternas behov. Det är konsumenternas val och handelskedjornas varuutbud som avgör hur stor den inhemska andelen är av hela produktutbudet.

En sektor där det finska jordbruket och hela livsmedelskedjan kan förbättra sin konkurrenskraft är tillämpning av ny teknik samt framtagning av nya produktinnovationer och bättre rutiner. I enlighet med utfästelsen i regeringsprogrammet har den sammantagna finansieringen av forskning och utveckling ökat. Men jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde har inte fått sin beskärda del av ökningen utan tvärtom har FoU-finansieringen dragits ned, och det bådar enligt utskottet inte gott.

Utan internationalisering går det inte att slå sig fram på marknaderna. Den finländska livsmedelsindustrin och livsmedelshandeln har valt

som strategi att expandera mot våra närområden, Norden, Baltikum och Ryssland. Men avsaknaden av gemensamma internationella spelregler gör att osäkerheten hela tiden är stor. Utskottet anser det viktigt att främja företagsetableringar i livsmedelsbranschen i närområdena. Samtidigt bör små och medelstora företag uppmuntras att anamma en tillväxtstrategi.

Jordbruksmarken bör även framdeles huvudsakligen användas för livsmedelsproduktion.

Men beroende på t.ex. läget inom livsmedels- eller energisektorn eller jordbruksenhetsens egna ambitioner kan produktion av förnybar energi vara ett lönsamt alternativ inom åkerbruket.

Utlåtande

Finansutskottet föreslår

att jord- och skogsbruksutskottet beaktar det som anförs i detta utlåtande.

Helsingfors den 28 april 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Markku Koski /cent
medl. Christina Gestrin /sv (delvis)
Kyösti Karjula /cent
Jari Koskinen /saml
Pekka Kuosmanen /saml
Reijo Laitinen /sd
Pekka Nousiainen /cent
Tuija Nurmi /saml (delvis)
Pirkko Peltomo /sd (delvis)
Iivo Polvi /vänst
Virpa Puisto /sd (delvis)
Markku Rossi /cent

Matti Saarinen /sd
Anni Sinnemäki /gröna (delvis)
Irja Tulonen /saml (delvis)
Kari Uotila /vänst (delvis)
Jukka Vihriälä /cent
ers. Janina Andersson /gröna (delvis)
Eva Biaudet /sv (delvis)
Timo Kalli /cent
Olli Nepponen /saml
Maija Perho /saml (delvis)
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare i delegationen var

utskottsråd Mari Nuutila.